

מתיקנות הדף היומי

בס"ד | פנינים מתוך שיעורי הדף היומי של הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

יומא דהילולא קדישא

ליומא דהילולא של החוזה הקדוש מלובלין זי"ע, הרה"ק רבי יעקב יצחק צוק"ל בן הרה"ק רבי אברהם אליעזר צוק"ל, נלב"ע ביום תשעה באב תקע"ה.

כבר בימי קטנותו התנהג החוזה הקדוש זי"ע בקדושה ובפרישות יתירה, וחבש את עיניו במטפחת למשך שבע שנים, כדי שלא יראו את מה שלא צריך. מאז נהיו עיניו הגשמיים קצרי ראייה, אולם בד בבד הוא התחיל לראות בעיניו הרוחניות מסוף העולם ועד סופו, ועל שם כך כינהו 'החוזה'.

בצעירותו הסתופף החוזה מלובלין זי"ע אצל המגיד ממעזריטש זי"ע. דרכו של המגיד הקדוש היה להתפלל ביחידות, ורק כשהגיע לאין כאלוקינו היה מבקש לאסוף מנין. פעם אחת נכנס גם החוזה למנין לאמירת 'אין כאלוקינו', אך כשהבחין בו המגיד נענה ואמר: "האברך הזה הוא 'בטלן', תביאו במקומו משהו אחר..." יצאו בני הבית לחפש משהו אחר ולא מצאו, ובליט ברירה נכנס גם החוזה למנין. מיד כשפתח המגיד לומר 'אין כאלוקינו' התעלף החוזה, ובקושי הצליחו להעירו. לאחר התפילה, הוא אמר המגיד: "הלא אמרתי לכם שהוא בטלן, הוא רק ראה את הפמליא של מעלה ומיד התעלף, לכן בקשתי להביא משהו אחר..."

לאחר שנים, כשכבר היה מנהיג ישראל, היה החוזה נוהג לסגור את עצמו בשבת קודש לאחר תפילת מנחה למשך עשר דקות ולאחר מכן היה יוצא לקהל. פעם רצה איש אחד לדעת מה הרבי עושה בחדרו, והלך להתחבא בחדרו של הרבי לפני שהחוזה נכנס לשם. כשיצא האיש מחדר הרבי הפסיק לראות לא עליכם ונהיה עוור.

בצר לו נסע אל הרה"ק רבי ישכר בער מרדושיץ זי"ע שהיה ידוע כמי שמחלק סגולות שונות לרפואה. הרבי מרדושיץ הוציא מהארון איזו משחה ונתן לו, כשהוא מורה למשוח ממנו כל יום עד שהראיה תחזור אליו. עברו כמה שבועות, המשחה לא הואילה כלום והראיה עדיין לא חזרה. נסע שוב האיש לרדושיץ, נכנס לרבי ותינה את צרתו שהתרופות לא עזרו כלום. אמר לו הרבי מרדושיץ: אתה חייב לספר לי מה קרה לך, המשחה שנתתי לך יכולה לגרום גם שאבן תתחיל לראות... סיפר האיש לרבי שהוא התחבא בחדרו של החוזה, ולפתע הוא ראה ברק של אור עצום, ואז נסתמאו עיניו רחמנא ליצלן. אמר לו הרבי מרדושיץ: למה לא אמרת לי מלכתחילה? אם לך התחשק לראות את האור הגנוז, אין לי על זה רפואה...

הרה"ק בעל החידושי הרי"ם מגור זי"ע היה מפליא את ספריו הקדושים של החוזה, באמרו שרוב הספרים נכתבו רק לבני דורם, אולם ספרי החוזה מלובלין זי"ע נאמרו עד לביאת הגואל צדק, דבריו יש להם כח כמו ספרי חז"ל, וכל תיבה שהאדם מבין בהם שוה דינר זהב.

איך נמנע את הקטרוג של השטן ביום הכיפורים

על המצוה של 'ועניתם' ואוכל, ואז הוא זורק את כל שאר החטאים ומכין לעצמו את העבירה 'החמורה' הזאת...

כשמגיע יום הכיפורים והשטן בא ברוב הנאה ומניח לפני בית דין של מעלה את העבירה הנוראה הזאת, פורצים כל הפמליא של מעלה בצחוק ואומרים לו: הזאת עבירה היא!! הרי זו היא מצוה גדולה וחשובה!! וכך דוחים אותו החוצה עם כל טענותיו...

ובזאת מסביר הרבי מחנטשין גם את דברי רש"י הנ"ל, כי כמה שהאדם ירבה יותר באכילה השטן מתעצם יותר בטענתו, וממילא הוא עובד יותר את שאר החטאים, ובהתאם לכך גם מפתחו גדולה יותר...

(מתוך הפתיחה לשיעור, כ"א תמוז, יומא דף פ"א)

ה'פתיחה' לפני השיעור

בימים האחרונים בלימוד הדף היומי מצאתי חיזוק על ענין הפתיחה שאנחנו אומרים כל יום לפני השיעור.

למדנו בדף היומי לפני כמה ימים (בדף ע"ה ע"א) שהגמרא דורשת את הפסוק שנאמר על הפסוק: "והוא כְּרַע גַּד לְבָן" בכמה אופנים. בין הדרשות מביאה הגמרא: "אחרים אומרים, 'גד' שדומה להגדה, שמושכת לבו של אדם כמים". כלומר כמו שדברי אגדה מושכים את לבו של אדם, כך המן במתיקותו היה מושך את לבו של האדם. וזה בדיוק מה שאנחנו משתדלים לעשות כל יום לפני השיעור בדף היומי שאנו פותחים בפתיחה בעניני אגדה, כדי למשוך את לבו של האדם לדברי התורה.

ואם תשימו לב, בדף היומי שלמחרת (דף עו ע"א) יש רמז לפתיחה שלנו: 'רבי אלעזר המודעי פתיחה פתיחה גמור'...

דרך אגב, באותו דף (בע"ב) יש רמז למדור 'מיני מתיקה' שבגליון שלנו: "הנדר מן התירוש אסור בכל מיני מתיקה". ואם תסתכלו ברש"י תראו שהוא מפרש "מיני מתיקה" - פירות חדשים. הרי לנו רמז נאה לחידושים המובאים במדור "מיני מתיקה"...

יעזור השי"ת שהתורה הקדושה תהיה אצלנו תמיד הדבר הכי מתוק, אמן.

(מתוך הפתיחה לשיעור, י"ח תמוז, יומא דף ע"ח)

שבח פירות ארץ ישראל

למדנו בדף היומי (סוכה דף ה' ע"ב): "ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש, ואמר רב חנין, כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר, חטה לבית המנוגע... שעורה דתנן עצם כשעורה מטמא... תאנה כגרוגרת להוצאת שבת, רמון דתנן כל כלי בעלי בתים שיעורין כרמונים" וכ'.

אמר על כך מרן פאר הדור החזון איש צוק"ל, שלכאורה יש להבין מה הקשר? וכי הפסוק מדבר על שיעורים בהלכה? הרי הפסוק מדבר משבח פירות ארץ ישראל, ומה ענין זה לשיעורי ההלכה?

אלא - ביאר מרן צוק"ל - פירות אלה לא סתם נבראו, כדי ליהנות מהם, פירות אלה נבראו כדי ללמוד מהם הלכות, להבין מהם את שיעורי התורה, חטה לבית המנוגע, שעורה לעצם כשעורה, וכך הלאה, חזה שבח ארץ ישראל, שהפירות שלה אינם סתם פירות גשמיים מתוקים וטעימים, הם פירות רוחניים הבאים ללמד אותנו את התורה...

מפלתו העצומה של השטן

למדנו בדף היומי (יומא דף פ"א ע"ב): "דתני חייא בר רב מדפתי, 'ועניתם את נפשתיכם בתשעה', וכי בתשעה מתענין והלא בעשור מתענין, אלא לומר לך כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי". ולכאורה יש להבין מה ענין המצוה הזאת ומהי החשיבות הגדולה של כל האוכל ושותה בתשיעי? ויותר תמוה מה שרש"י (ר"ה דף ט' ע"א) אומר על המאמר הנ"ל: "זכיון דאכילתו עינוי חשיבא, כל דמפיש באכילה ושתיה טפי עדיף". כלומר כמה יותר שהאדם ירבה באכילה הרי זה יותר חשוב, בבחינת 'כל המרבה הרי זה משובר'. ויש להבין את העומק, מה טמון בו?

אחד מגדולי האדמו"רים בפולין היה הרבי הקדוש רבי חיים שמואל מחנטשין צוק"ל. נכדו הרבי הקדוש מאו"רוב צוק"ל מביא בספרו וורט נפלא ומתוק מזקנו הרבי מחנטשין, וכך הוא הסביר את הגמרא הנ"ל:

השטן מכין לקראת היום הקדוש יום הכיפורים חבילות חבילות של עבירות כדי לקטרג על עם ישראל ולתבוע מהקב"ה שימצא עמהם את הדין. והנה מגיע ערב יום כיפור, השטן לומד את הפסוק 'ועניתם את נפשתיכם בתשעה לחודש' כפשוטו, שצריך להתענות בתשיעי, והנה הוא רואה איך בני ישראל מתיישבים ואוכלים לשובע, והוא מתמלא בשמחה ואומר לעצמו: מה לי לחפש עבירות 'מתחת לפני האדמה', כשיש לי מן המוכן עבירה כזאת 'שמינה' שכל עם ישראל עובר

פירות
רוחניים
הבאים
ללמד
אותנו את
התורה

בשבת קדוש פרשת בלק האיר לי בורא עולם ווארט בחמלת ה' עלי ובסייעתא דשמיא. התורה הקדושה בפרשת בלק (כג, ט) אומרת: "כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו". אומר רש"י: "כי מראש צורים אראנו - אני מסתכל בראשיתם ובתחלת שרשיהם, ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כצורים וגבעות הללו על ידי אבות ואמהות". מי שיעמיק בפסוק וברש"י הקדוש יקבל כח להתמודד עם הנסינות. הפסוק והרש"י מדבר לכל יהודי ויהודי באשר הוא בעולם: "אני מסתכל בראשיתם ובתחילת שרשיהם", תתבונן מי היה אביך, מי היה הסבא שלך, מי היה העלטרע זיידע שלך, כמו שרש"י מסיים "על ידי אבות ואמהות", תיזכר מה אבא שלך השקיע למענך, מה אמא שלך עשתה תמיד עבורך, אל תבייש אותם, ותמשיך את שלשלת הקודש...

לאחר שהפנמנו לעומק את דברי רש"י הקדוש, יתקיים בנו החלק השני של הפסוק "הן עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב", בבחינת יוגבה לבו בדרכי השם. יהודי יכול להסתובב במנהטן שבארצות הברית, בברלין שבגרמניה, בתל אביב, ובכל מקום בעולם, ולשמור על קלה בכחמורה, הוא מרגיש היטב את תפקידו ומעמדו בעולם ואינו מתחשב עם אף אחד. הרש"י הזה הוא הקמיע שלנו להינצל מכל נסיון ומכל חטא.

איך אפשר לא להזכיר את הסבא רבי בנימין קובלסקי זצ"ל, שהיה הדוגמא החיה איך אפשר לעבור כל כך הרבה קשיים ולהיות 'חסידישער ייד'. סבא היה בשליחות באתונה שביוון, וגם שם הוא לא שכח לרגע את השרשים, גם שם הוא התנהג כמו אברך חסידי בבית המדרש...

נסיים בכך שהיו הרבה אנשים בשואה האיומה והנוראה, ששרדו את כל הנסינות ברוחניות ובגשמיות רק בגלל מילה אחת של אבא או אמא שהם שמעו, מילה אחת שהיתה מונחת להם היטב בעצמות, וזה נתן להם כח ותעצומות נפש.

הבה נשתדל כולנו לזכור תמיד שאנו יהודים, בנים למשפחה חשובה, מראש צורים הרום גבעות.

אליבא דהלכתא

רצינו לשאול כמה שאלות בעניני שבת חזון ותשעה באב. א. בהלכה נפסק שאסור ללמוד תורה בערב תשעה באב אחר חצות, מה הדין השנה שערב תשעה באב חל בשבת? ב. האם בערב תשעה באב ובתשעה באב יש חובה ללמוד מדין ובהם נהגה יומם ולילה? ג. האם ילדים מותר להם ללמוד חומש בתשעה באב? ד. מה הענין של שבת חזון?

תשובה שהתקבלה מאת מרן הגאון הגדול בעל חיי הלוי הרב יוחנן וואזנער שליט"א

לכבוד מע"כ ידידי הרה"ג הנפלא המזכה את הרבים בשיעוריו הנעימים ובהגליון המפורסם 'מתיקות הדף היומי', מו"ה רבי אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א אודעה"ט, באתי בקוצר אמרים בענין כמה שאלות ששאל מע"כ בהלכות לימוד תורה בערב תשעה באב. והנני להעתיק בזה מש"כ בחיי הלוי (ח"י סי' פ' אות ב') וז"ל שם: כתב הרמ"א (סי' תקנ"ג) דנהגו שלא ללמוד בערב תשעה באב מחצות ואילך רק בדברים המותרים ללמוד בתשעה באב, ועל"ב מ"ב וביה"ל שנטה להקל בזה, אכן בדרך כלל אין להקל דיש הרבה דברים שיכולין ללמוד הן בגמ' והן בשו"ע הלכות אבילות והן במדרשים ובמפרשי איכה ועוד, וידוע מש"כ בחתם סופר (או"ח סי' קנ"ז) דמה שאסור ללמוד בערב תשעה באב היינו משום שהרהורי תורה שלמד ביום יעלה על מחשבתו גם בלילה ויבוא לידי שמחה.

אמנם כשחל בשבת הגם שאין לומדים אחר הצהריים היו מקילין ללמוד ספרי חסידות וספרי מוסר וגם ספר האור החיים הק', אבל אין ללמוד שיעורים רבים, וגם נהגו לומר תיקוני שבת וגם פרקי אבות בדרך אמירה.

ומה ששאל מע"כ אם יש חיוב לימוד התורה, הנה ראיתי מחלוקת בזה בענין תשעה באב, ולמעשה נראה דודאי יש חיוב כיון שיש כמה וכמה דברים שיכולים ללמוד, ומכש"כ בערב תשעה באב שודאי יש חיוב ללמוד.

ומה ששאל מע"כ אי מותר לילדים ללמוד חומש, הנה מבואר בשו"ע (סי' תקנ"ד ס"א) שתינוקות של בית רבן בטלים בתשעה באב, ונראה דהוא הדין שאין להם ללמוד בעצמם, וגם יש בזה ענין של חינוך לחנך בעניני צער על החורבן, ועי"ז נזכה בקרוב לגאולה שלימה.

ואודות ענין 'שבת חזון', הנה כתוב בספה"ק אורה ישראל (שבת חזון): "ל"ל אשר שבת חזון הוא יותר גדול במעלה מכל שבתות השנה, ע"ד ששאלתי פעם א' לבאר המדרש דא' שם לא היה יום מועד לישראל כיום שנחרב בהמ"ק, ע"כ, והוא פלא, וכבר עמד בזה בעל המחבר משנה למלך בספרו הטהור פרשת דרכים עי"ש, אמנם בשום שכל והערת לב י"ל בזה ע"ד מאמר חז"ל חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שיצא לדרך וכו', ובפרט כשחל יום ט' באב בשבת. עי"ש בדבריו הק'.

ובספה"ק תפארת שלמה (לשבת חזון) כתב לפרש מה שאומרים ב'לכה דודי' "רב לך שבת בעמק הבכא", דבימי בין המצרים השבתות הם גדולים מאוד, יותר מבכל ימות השנה, מפני שבימי החול גדול הצער בהם, לכן בשבת קודש נתרבה השמחה למעלה. ועי"ש מה שכתב כעין זה בפר' כי תצא על כל זמן הגלות, דכוחו של שבת הוא רב מאוד. עי"ש בדבריו הקדושים.

ואסיים בברכה שיזכה מע"כ להוסיף לזכות את הרבים מתוך נחת ושמחה והרחבת הדעת, ונזכה בקרוב שיתהפכו הימים לששון ולשמחה בביאת משיח צדקנו אמן.

(טוב עין הוא יבורך, ברכת יישר כח למקורבו של רבינו שליט"א הרב משה אהרן אליהו שווארץ שליט"א על הסיוע בנפש חפצה)

מקולמוסם של הקוראים

בלומד, וההמשך פירש 'וירורה ה' עין' היינו שהורה ה' עצה טובה לזה, 'וישלך אל המים', שיפיל את עצמו ללימוד התורה אף בלא טעם, ואז יראה שממילא יגיע אליו הטעם והחשק ללמוד.

ג. על הסיפור מהרה"ק ר' שלמה מבאבוב שאמר שלולא היה ממחר היה מקדש ביום ראשון, בענין זה שמעתי פעם מימרא כמדומני בשם בנו הרה"ק ר' בן ציון מבאבוב זצוק"ל ה"ד, שפירש מה שאומרים בקרבנות במאמר אביי הוה מסדר וכו', מערכה גדולה "קודמת" וכו', וסידור שני גזרי עציים "קודם" וכו', למה לא כתב הדברים לפי סדרם: מערכה גדולה, ואחר כך סידור שני גזרי עציים, וכן הלאה, מדוע כתב הכל בלשון שאחד קודם לשני. וביאר שהכהנים בבית המקדש חיבבו כל כך את העבודה, עד שמצאים היו מאריכים בכל אחת מהעבודות כמה זמן שהיו יכולים, ולכן הדגיש אביי שמיירו וצמצמו את זמן העבודה רק מפני שעבודה זו קודמת לעבודה הבאה, וצריך למהר ולהספיק את העבודה החביבה הבאה, דפח"ח. ויחדיו יהיו תואמים שני המימרות הללו וילכו שניהם האב ובנו בדרך אחת.

בברכת יישר כחכם, וברכת הדיוט שתזכו להוסיף להפיץ את דבר ה' ולזכות את הרבים כיד ה' הטובה עליכם, שלום מייזליש

מאוצרות המועדים

דוב אורב הוא לי אריה במסתרים (איכה ג, י). הכלל, זה שהשם יתברך החריב את בית תפארתו ואנחנו ישראל בגלות, הכל הוא בוודאי טובה לישראל, כי בוודאי ירחם ה' עלינו יותר ויותר ויבנה בית מקדשנו בית שאת יותר עז. ונמצא מה שנראה עכשיו הגלות לא טוב, אבל באמת להקב"ה נגלה כל הנסתרים שהכל הוא טובה לישראל. וזהו שאמר דוב אורב כו', הרמז על הגלות שהוא לא טוב, אריה במסתרים, אריה רומז על מדת החסד, כי הוא צד ימין המרכבה (יחזקאל א, י), מורה על חסד, זהו 'במסתרים' - שנסתר, היינו הכוונה של הצרה הגלות והחורבן בית המקדש, הוא רק חסד על ישראל כנ"ל (קדושת לוי לתשעה באב).

נקודה למחשבה:

כתב בספר היראה לרבנו יונה: והוי רצוי לאחיק ולחבריק, ואל תשכב בלילה וקטטה לך עם אדם, אך לך ותרצה אותו עד שיתפייס, ואף אם חטא לך, בקש ממנו פיוס, ואל תאמר, הן חטא לי ועליו לבוא לפייסני, כוף את יצרך וְלֶךְ אִלַּי, למען לא יגבה לבבך ותהיה מתועב לפני הבורא, שנאמר (משלי טז ה) תועבת ה' כל גבה לב'.